

Nagy Zsolt

Változások a katasztrófavédelmi képzésben

A módosult jogszabályi háttér, a feladatrendszer átalakulása, bővülése tette szükségessé a katasztrófavédelmi képzések megreformálását, amely változásokat indikált a megújult szervezet képzéseiben is. A szervezeti változások ugyancsak befolyásolták a rendszer kialakítását.

Szerzőnk a katasztrófavédelmi képzési rendszer változásait mutatja be, amelynek során átfogó képet kapunk a katasztrófavédelem jelenlegi képzési rendszeréről.

Bevezetés

A tűzoltás már az ókorban is megkívánta, hogy olyan személyek végezzék, akik tisztában voltak a beavatkozás szabályaival, a mentés és az elhárítás legfontosabb ismereteivel. A tűzoltó-társadalom minden bevetés, esemény alkalmával újabbnál újabb helyzetekkel találja magát szemben. Napjainkban az egyre jobban előtérbe kerülő katasztrófavédelmi feladatok fontossága szükségessé tette a szervezet újraformálását, amelyre nagy hatással volt a tiszai és a dunai árvíz, valamint a Kolontár-Devecseri ipari katasztrófa is. A módosult jogszabályi háttér, a feladatrendszer átalakulása, bővülése tette szükségessé a képzések megreformálását, amely változásokat indikált a megújult szervezet képzéseiben is. A szervezeti változások ugyancsak befolyásolták a rendszer kialakítását.

A jogi környezet és a megfelelő szervezeti struktúra mellett a képzés, és a szakmai színvonal bármely szervezet lehetőségeit erősen befolyásolja, és ez nem lehet másképpen a katasztrófavédelem képzési rendszerében sem. A katasztrófavédelem területén belül a tűzoltóképzés hazánkban egy többlépcsős rendszer, amelynek egy része államilag jóváhagyott, az Országos Képzési Jegyzékben rögzített képesítést ad, másik része jogszabályi felhatalmazás alapján biztosítja a katasztrófavédelmi szakemberek a feladatainak ellátásához szükséges képzéseket.

Jogszabályi változások

A módosított katasztrófavédelmi törvény hatályba lépésével, az új hatósági és szakmai feladatok megjelenésével párhuzamosan, az oktatásra vonatkozó jogszabályi háttér, és az oktatási rendszer is teljes körű átalakuláson, megújuláson megy keresztül. A közelmúltban fogadta el az Országgyűlés többek között az új felsőoktatási törvényt, a szakképzési törvényt, illetve a Nemzeti

Közszolgálati Egyetem (továbbiakban: NKE) létrehozására és működésére vonatkozó jogszabályokat. Folyamatosan megújul a szakképzésre vonatkozó normarendszer. Ezen jogi normák meghatározzák a katasztrófavédelem képzési rendszerének működtetését is. Az oktatási szakterület feladatai sokrétűek, a katasztrófavédelem teljes személyi állománya felkészítésével, kiképzésével, továbbképzésével, ennek keretében az oktatásszervezéssel, oktatásigazgatással kapcsolatos feladatokat végzik, valamint az oktatási szakterület országos szakirányítását is ellátják. A katasztrófavédelem szervezetében bekövetkezett jogszabályi változások alapján kijelenthető, hogy a képzési rendszer jelentős mértékben módosult, és folyamatosan új távlatokat nyit a katasztrófavédelemi képzés területein [1].

Moduláris képzés

A modul szó – általános értelmezésben – olyan koherens, önmagában is szerves egységként értelmezhető részelemet jelent, amely előre tisztázott szabályok szerint egy nagyobb rendszerbe beilleszthető. Egy hasonlattal élve: a műszaki világban úgy beszélhetünk a modulról, mint egy készülék vagy gép olyan részéről, mely több mint egy alkatrész, de kevesebb, mint egy egész gépezet vagy szerkezet: általában több alkotóelemből eleve összeállított, összeszerkesztett egység, ami ilyen minőségében külön is vizsgálható, jellemezhető és elemezhető. De talán legszemléletesebb a számítógép példája: egyes részelemei (így pl. a winchester, a különböző lemez meghajtók, a hangkártya, stb.) külön-külön cserélhetőek, ezáltal a rendszer részenként továbbfejleszthető – a rendszer egészének működőképessége, teljesítőképessége a részelemek együtteséből határozható meg. Fenti logikát követve az oktatási rendszerek számára a fogalom a következőképpen definiálható: a modul olyan tanulmányi egység, a tananyag olyan szervesen összetartozó-összeszerveződő része, amely különböző képzési programokban és több, különböző intézmény vagy szervezet gyakorlatában is azonos jellemzőkkel (képzési cél, tananyagtartalom, be- és kimeneti követelmények stb.) írható le és használható [2]. Lényegében hasonlót mond az 1995-ös Pedagógiai Lexikon is: „A modul a teljes tananyag önállóan kezelhető része. A modulok egymáshoz illesztésével, cseréjével különböző moduláris képzési programok állíthatók össze. Egy-egy modul több képzési programban is felhasználható, ami lehetővé teszi a különböző képzési programok közötti átjárást”. Egy másik megközelítés ugyanazt a lényegét más körítéssel fogalmazza meg: „a modul a tanulási tevékenységek megtervezett sorozatában olyan önmagában

zárt, független egység, amely a hallgató számára egyértelműen meghatározott feladatmegoldás lehetőségét nyújtja” [3].

Az új egységes belügi moduláris képzési rendszer 2012-ben a Katasztrófavédelmi Oktatási Központban (továbbá KOK) indult. A reformok a KOK oktatásaiba már beépültek, a kurzusok az új jogszabályi követelményeknek megfelelően folynak. Az új törvények alapjaiban módosították a katasztrófavédelem jogi háttérét. A képzések átalakításánál fontos irányelveket törvények és jogszabályok határozták meg. A legfontosabb jogi szabályozók a következők:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény
- A hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, a tűzoltóságoknál, valamint az ez irányú szakágazatban foglalkoztatottak szakmai képzési követelményeiről és szakmai képzéseiről szóló 10/2008. (X. 30.) ÖM rendelet
- A rendvédelmi szervek egységes moduláris alapú képzési rendszerének kialakításához szükséges intézkedésekről szóló 1282/2010. (XII. 15.) Korm. határozat

A jogszabályi háttér módosításai, a képzések átalakítása alapján elvárható, hogy a katasztrófavédelem egységesítése után a képzés is összehangolt legyen. Így az egyes rendvédelmi szervek felépítése és képzési rendszere is hasonló szerkezetűvé válik. A megfelelő szaktudású személyi állomány felkészítése érdekében, a tanintézet összehangolt és szervezett képzési szisztémát kívánt teremteni, melynek során már a megszerzett ismeretek beszámítódnak, és egy magasabb szintű képzésben jó alapját képezik az új ismereteknek. A moduláris szerkezet a képzésben azt jelenti, hogy az azonos szakmai területek közös tudásanyagát mostantól ugyanaz a követelménymodul tartalmazza. Így, aki egy szakma megszerzése során sikeres vizsgával teljesített egy bizonyos modult, annak nem kell abból ismét vizsgáznia, és a második szakterület tanulásakor felmentést kaphat a tananyag egy - az első szakma keretében már megismert - része alól is. A moduláris rendszer előnyei ismertek: az átjárhatóság biztosítása elágazásokkal, a párhuzamosan oktatott anyagrészek egyes képzéseknél összevonhatóak, és ez által a szakképzési rendszer rugalmassága nő. A tűzoltó szakképzés – hasonlóan a rendvédelmi szerveknél szükséges egyéb szakképzésekkel – egységes ún. Rendvédelmi alapozó modullal kezdődik.

A moduláris rendszer a katasztrófavédelemben

EGYSÉGES RENDVÉDELMI ALAPOZÓ MODUL

A képzés során a tűzoltó jelöltek a rendészeti szakiskolákban – az ország több pontján – tanulják meg szakmájuk közös alapjait (úm. rendvédelmi-, szolgálati-, informatikai-, alaki-, fegyverismeret, valamint fizikai fejlesztés és az identitás kialakítása területeken). A három hónapos modul első két hónapjában általános rendészeti alapismeretek tanítása zajlik, az utolsó hónapban pedig a szakági általános alapok oktatása. A sikeres modulzáró vizsga a további képzés megkezdésének feltétele. Ezt követően specializált képzés keretében először Tűzoltó II., majd Tűzoltó I. (rész) szakképesítést szereznek.

TŰZOLTÓ II. RÉSZ-SZAKKÉPESÍTÉS

Ezen modul bemeneti követelménye a Rendvédelmi alapoató modul sikeres elvégzése, érettségi bizonyítvány, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság. A tűzoltó II. rész-szakképesítés moduljának végeztével modulzáró vizsgát kell tenni, amelyet egy szakmai vizsga követ. Ezek után a hallgató már jogosult beosztott tűzoltó beosztásban dolgozni. A tanfolyam két hónapos időtartamú. A képzés célja: valamennyi hivatásos tűzoltó számára biztosítani az azonos szintű szakmai felkészültséget egyéni, vagy egy beavatkozó rajban történő feladat végrehajtáshoz. A képzés időtartama: 656 óra.

TŰZOLTÓ I. SZAKKÉPESÍTÉS

A képzés megkezdésének bemeneti követelménye a tűzoltó II. rész-szakképesítés megszerzése, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság és az érettségi bizonyítvány megléte. Ennek a végzettségnek a megszerzése lehetőséget biztosít magasabb rendfokozat eléréséhez, továbbá az előző rész-szakképesítéssel betölthető beosztásoknál fontosabb, speciális felkészültséget nyújt az alapfeladatot ellátó tűzoltók számára. A képzés időtartama: 283 óra.

TŰZOLTÓ SZERPARANCSNOK SZAKKÉPZÉS

Ezen modul teljesítésének bemeneti feltételei a Tűzoltó I. szakképesítés megszerzése, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság, továbbá legalább két éves szakmai gyakorlat szükséges. A hat hónapos szakképzést sikeresen elvégző hallgatók tűzoltás és műszaki mentés

vezetésére alkalmassá válnak. Az oktatási intézmény felvételi vizsgát szervez, amelynek írásbeli részén a középiskolai matematika és kémia ismeretek számonkérése történik meg, ezen felül pszichológiai és erőnléti felmérés is vár a jelentkezőkre. A képzés időtartama: 804 óra.

TŰZOLTÓSÁGI REFERENS

Ezen oktatási egység a Tűzoltó szerparancsnok képzést elvégzettek számára induló három hónapos képzés, amely további beosztások betöltésére jogosít fel. Felsőfokú szakképzettséget igazol. A képzés célja a szerparancsnoki, a szolgálatparancsnok-helyettesi és a technikai eszköz üzemeltetési képesítés biztosítása. Egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság illetve tűzoltó szerparancsnok szakképesítés megszerzése szükséges bemeneti feltételként. A képzés időtartama: 300-500 óra. A képzési program jelenleg kidolgozás alatt (a képzési program a kidolgozás után a KOK Tanulmányi Osztályán előzetes egyeztetés alapján lesz megtekinthető).

KATASZTRÓFAVÉDELMI SZAKELŐADÓ

A katasztrófavédelmi szakelődői képzésen végzett szakemberek legyenek képesek irányítás mellett részfeladatokat ellátni a katasztrófák megelőzésében, a katasztrófák elhárítására való felkészülésben, a katasztrófák elleni védekezésben és a következményeik felszámolásában, ellenőrzésében. Bemeneti feltételekként érettségi bizonyítvány szükséges.

A képzés időtartam: 500 – 800 óra.

KATASZTRÓFAVÉDELMI REFERENS

A katasztrófavédelmi referensi képzés célja, hogy a referens legyen képes önállóan, vagy előljárói felügyelet mellett katasztrófavédelmi, polgári védelmi, iparbiztonsági feladatokat ellátni. Bemeneti feltételként a katasztrófavédelmi szakelődő szakképesítés megléte elengedhetetlen. A képzés időtartama 200 – 300 óra.

RENDÉSZETI SZERVEZŐ, TŰZVÉDELMI SZERVEZŐ SZAKIRÁNY

A képzés legfontosabb célja, hogy már felsőfokú állami képesítéssel rendelkező a katasztrófavédelem rendszerébe szakmai beosztásba kerülők részére felsőszintű szakmai képesítést biztosítson. Bemeneti feltételek: felsőfokú végzettséget tanúsító oklevél, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság. A képzés időtartama 1400 óra. Az állami felsőfokú, nem

szakirányú végzettséggel rendelkező tisztjelöltek egy éves képzése. Bemeneti követelmény az állami felsőfokú végzettség és a rendvédelmi alapozó modul elvégzése.

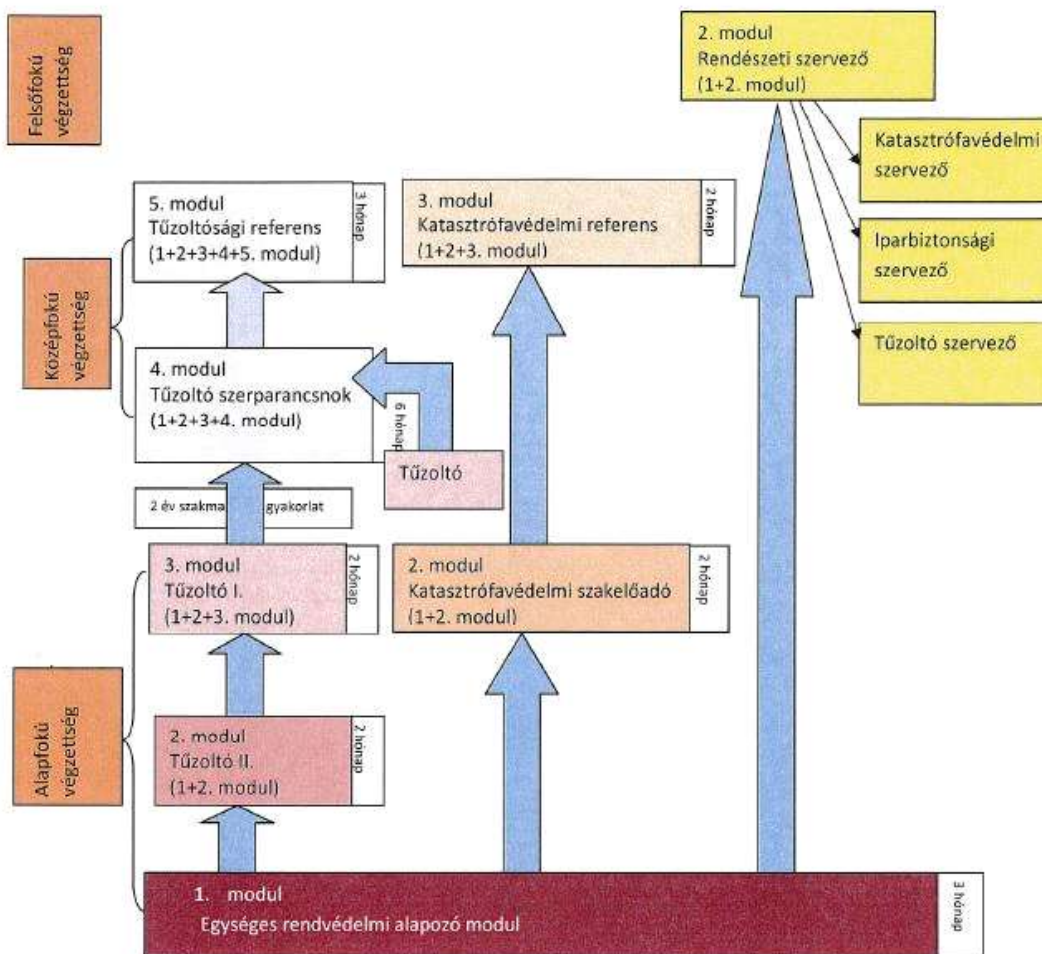
RENDESZETI SZERVEZŐ, KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEZŐ SZAKIRÁNY

A képzés célja felsőfokú állami képesítéssel a katasztrófavédelem rendszerébe szakmai beosztásba kerülők részére felsőszintű szakmai képesítés biztosítása. Bemeneti feltételek a felsőfokú végzettséget tanúsító oklevél, egészségügyi, pszichológiai és fizikai alkalmasság. A képzés időtartama 1400 óra. Az állami felsőfokú, nem szakirányú végzettséggel rendelkező tisztjelöltek egy éves képzése. Bemeneti követelmény az állami felsőfokú végzettség és a rendvédelmi alapozó modul elvégzése.

RENDESZETI SZERVEZŐ, IPARBIZTONSÁGI SZERVEZŐ SZAKIRÁNY

A képzés elsődleges célja a felsőfokú állami képesítéssel a katasztrófavédelem rendszerébe szakmai beosztásba kerülők részére felsőszintű szakmai képesítés biztosítása. Az iparbiztonsági szakirány egy új képzés a katasztrófavédelem területén. Bemeneti feltételek a felsőfokú végzettséget tanúsító oklevél, egészségügyi, pszichológiai és fizikai alkalmasság. A képzés időtartama 1400 óra. Az állami felsőfokú, nem szakirányú végzettséggel rendelkező tisztjelöltek egy éves képzése. Bemeneti követelmény az állami felsőfokú végzettség és a rendvédelmi alapozó modul elvégzése [4].

Szakképzések struktúrája 2013. szeptember 1-jétől

1. sz. ábra: A katasztrófavédelem moduláris képzési rendszere (forrás: [4])

Főiskolai és egyetemi szakirányú képzések

A képzési rendszer megújításának fontos lépéseként 2012. január 1.-jével létrehozásra került a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézete, mely a Katasztrófavédelmi Műveleti Tanszék, a Tűzvédelmi és Mentésirányítási Tanszék és az Iparbiztonsági Tanszék felállításával kezdte meg a működését. Az Intézet négy telephelyen több mint ezer hallgató felkészítését végzi a rendészet-igazgatási szak katasztrófavédelmi szakirányán, illetve a védelmi igazgatás szakirány különböző BSc és MSc szakirányain, ezzel biztosítva a katasztrófavédelmi szervek tiszti utánpótlását, illetve a civil szféra ez irányú felkészítését.

A Nemzeti Közszerológálati Egyetem európai logika szerint épül fel, illeszkedik az Európai Képzéseti Keretrendszer elvébe és rendelkezik azok struktúrájával, valamint kreditrendszer létrehozásával is támogatja a közszérológálati, rendvédelmi, hivatásos állományúak képzését. A Nemzeti Együttműködési program a közbiztonság erősítését kívánja megcélozni. Tekintettel arra, hogy a képzési rendszer a karrierpálya fontos része, ezért a rendvédelmi szervek képzésének átalakítása, megújítása indokolt. A katasztrófavédelmi szerveknél fellépő létszámhiány és a fluktuáció pótlására biztosítani kell a hivatásos állományú, szakmai ismeretekkel rendelkező, szérológálatot vállalók képzését. A moduláris képzések szorosán kapcsolódnak a Nemzeti Közszerológálati Egyetem létrehozásához. Ennek a rendszernek az infrastruktúráját 2012. január 1-ig kellett meghatározni. Már 2010-ben elkezdődtek azok az intézkedések, amelyekkel a jelenlegi új moduláris képzési rendszert sikerül kialakítani [5].

„A Kormány a honvédelmi és katonai felsőoktatást végző Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a rendvédelmi és rendészeti felsőoktatást képviselő Rendőrtiszti Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetemtól különváló, a közigazgatási felsőoktatást alaptevékenységként folytató Közigazgatás-tudományi Kar egyesülésével – a három intézmény hagyományainak megőrzése mellett, a szorosabb oktatási és kutatási együttműködés, valamint a hatékonyabb működtetés érdekében – elrendeli a Nemzeti Közszerológálati Egyetem létrehozását. - 1278/2010. (XII.15.) Korm. határozat - részlet”

Az egyetem létrehozása kulcsfontosságú szerepet játszik a hivatásos állományban lévők számára, hiszen fontos részét képezi az életpályamodellnek. A fenti Korm. határozat bevezette a közszérológálati ösztöndíjat, miszerint aki ösztöndíjban részesült, és aláírja a szerződését, a végzettsége megszerzése után a közszérológálati szférában helyezik el, ahol a munkaerő rendkívül szükséges.

Jelenleg a Nemzeti Közszerológálati Egyetemen (NKE) különböző szakokon folynak a Katasztrófavédelem által elismert képzések az NKE Katasztrófavédelmi Intézete égisze alatt. A korábban indult védelmi igazgatás szakok tantervéhez hasonló, kiforrottabb oktatási rendszerben történik a hallgatók képzése az új szakokon. A képzés korábbi nevei (a teljesség igénye nélkül): tűzoltó mérnök, tűzvédelmi mérnök, katasztrófavédelmi mérnök. Az új rendszerű képzés kialakítása szélesíteni kívánja a humán erőforrás-gazdálkodás lehetőségeit, miszerint a motivációt, a hivatás iránti elkötelezettséget erőteljesebben támogatná. Ehhez szükséges az életpályamodell kialakítása. A képzési rendszerek összehangolása fontos szerepet tölthet be az új modellben [6].

Gyakorlati képzés

A múlt oktatási módszertanához képest a preferált moduláris képzés, a tapasztalatok feldolgozása és a tudás egymásra építése mellett a gyakorlatiagra is helyez hangsúlyt. Véleményem szerint szélesebb körű gyakorlati képzésre lenne szükség, mint a beavatkozó, mint az irányító részről. Személyes tapasztalatom, hogy a frissen végzett kollégák nem elég gyakorlatiasak, a váratlan szituációkat nehezebben kezelik, ez hibázáshoz vezet. Fontos feladat tehát a beavatkozást végzők gyakorlati készségeinek elmélyítése, melyhez elengedhetetlen a begyakorló és szituációs gyakorlatok tartása [7]. A káresetek utólagos tanulmányozása során mindig meg lehet állapítani, hogy sajnos nem minden esetben sikerül tökéletesen a váratlan helyzetekre való felkészülés. A gyakorlatok tervezése során ezért törekedni a valósághű helyzetek teremtésére, a komplex feladatmegoldásra [8]. A gyakorlatokat minden esetben értékelni kell és a tapasztalatoknak megfelelően elvégezni a jövőbeli gyakorlatok tervezését. A gyakorlati képzés fejlesztése szintén elengedhetetlen a kárfelszámolási feladatokat végző beavatkozó és irányító állomány tekintetében, melyet az elméleti képzéssel szoros összhangban kell végezni [9].

Összefoglalás

Jelen tanulmány elkészítése során megvizsgáltam a katasztrófavédelmi szervek képzési rendszerét. Bemutattam 2012. január 1-től bekövetkezett változások után a katasztrófavédelem képzési rendszerét, valamint moduláris tagolódását. A két különböző felépítésű rendszer kiépítése sok időt vett igénybe, de a régóta tartó átalakítások megszervezése az új jogszabályi háttérrel illeszkedve gyorsan alkalmazhatók. A jelenlegi rendszer elődjében a polgári védelmi és tűzoltó képzések jelentették a két fő szakmai irányt, amelyet a mostani megváltozott felépítésben az iparbiztonság is kiegészít.

Fontos szemponttá vált az oktatásban a 3-as tagozódás követhetősége, továbbá, hogy ezeknek a szakterületeknek rendelkezésre álljon az alap-, közép-, és felsőszintű szakmai képzése. Már 2012. év előtt is több átalakításon esett át a katasztrófavédelem képzési rendszere, amely módosítások célja szintén a rendszer teljes lefedettségének a biztosítása volt. A BM OKF nagy hangsúlyt fektet az oktatásra és az Oktatásigazgatási és Kiképzési Főosztályhoz tartozó NKE Katasztrófavédelmi Intézete egyre nagyobb szerepet kap a képzések tartalmának kialakításában is. A módosításokból következik, hogy a képzéseknek a szervezeti felépítéshez is illeszkednie

kell. A kutatás során arra a következtetésre jutottam, hogy a változásokat követnie kell a képzési rendszernek is. Legfontosabb üzenete a modul rendszer működésének, hogy a gyakorlati képzésre magasabb óra számban van szükség képzési rendszerünkben.

Tanulmányom elkészítéséhez igyekeztem a fellelhető források és tapasztalatok összegzését elvégezni, melynek során átfogó képet kapunk a katasztrófavédelem jelenlegi képzési rendszeréről.

Irodalomjegyzék:

[1] GUBICZA JÓZSEF: AZ INTEGRÁLT KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERVEK KÉPZÉSI RENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA, SZÍNTEREI, MEGVALÓSULÁSA

Letöltés: 2015.11.01 www.pecshor.hu/periodika/XIV/gubiczaj.pdf

[2] UDVARDI-LAKOS ENDRE: PARADIGMAVÁLTÁS A GYAKORLATBAN I. A MODULARITÁS

Letöltés: 2015.10.04 nda.sztaki.hu/kereso/index.php?a=get&id=718508&pattern

[3] A MAGYAR PEDAGÓGIAI LEXIKON TUDOMÁNYFELFOGÁSA

Letöltés: 2015.10.04 www.magyarpedagogia.hu/document/B.Nemet_MP1014.pdf

[4] KATASZTRÓFAVÉDELMI OKTATÁSI KÖZPONT honlapja

Letöltés: 2015. 10. 09: kok.katasztrofavedelem.hu

[5] ZAHORÁN TAMÁS: A katasztrófavédelmi szervek képzési rendszerében bekövetkezett változások. Szakdolgozat, NKE (2013)

[6] NAGY ZSOLT: E-LEARNING, MINT LEHETŐSÉG A TŰZOLTÓKÉPZÉSBEN

Letöltés: 2015.11.26: <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan233.pdf>

[7] HORVÁTH GALINA – KUTI RAJMUND: Об опыте базовой подготовки профессиональных пожарных к проведению аварийно-спасательных работ в Венгерской Республике, УДК 614.8, АКАДЕМИЯ ГПС МЧС России (Москва 2011), Orosz Állami Tűzoltó Akadémia tudományos kiadványa, URL: <http://agps-2006.narod.ru/ttb/2010-5/03-05-10.ttb.pdf>

[8] KUTI RAJMUND: A TŰZOLTÓKÉPZÉS SAJÁTOSÁGAI AUSZTRIÁBAN, VÉDELEM – KATASZTRÓFA- TŰZ- ÉS POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE, XV/(6), 2008, pp. 30-31.

[9] KUTI RAJMUND: VEGYIMENTESÍTÉSI FELADATOKRA TÖRTÉNŐ KIKÉPZÉS,
VÉDELEM – KATASZTRÓFAVÉDELMI SZEMLE, XXII/(6), 2015, PP.33-35.